

საინვესტიციო გარემო: პირობები და თავისებურებები საქართველოში

მეგი ანანიძე – სტუ-ს დოქტორანტი
რევაზ შენგელია — სტუ-ს პროფესორი

რეზიუმე

თანამედროვე მსოფლიოში განვითარებადი ქვეყნების მთავარი მიზანია უცხოური ინვესტიციების ნაკადების მოზიდვა, რადგან იგი ეკონომიკური ზრდის მნიშვნელოვანი მასტიმულირებელი ფაქტორია და ხაზს უსვამს ქვეყნის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ სტაბილურობას. ინვესტიციების ზრდას კი, პირველ რიგში სასურველი საინვესტიციო გარემოს შექმნა განაპირობებს. ასეთი გარემო კი ბიზნეს მფლობელებს აძლევს შესაძლებლობას განავითაროს საკუთარი ბიზნესის მასშტაბები. მსოფლიო ბაზარზე საკმაოდ დიდია კონკურენცია ინვესტიციების მოსაზიდად, აქედან გამომდინარე საქართველო მაქსიმალურად უნდა შეეცადოს ინვესტიციების მოსაზიდად სასურველი ბიზნეს გარემოს შექმნას, მაგრამ ამასთანავე ამ გარემომ არ უნდა დააზარალოს ქვეყნის ინტერესები. განვითარებადი ქვეყნები ინვესტიციების დახმარებით სარგებლობენ თანამედროვე ტექნოლოგიებით, ერთვებიან საერთაშორისო წარმოებასა და სავაჭრო ქსელებში, იზრდება დასაქმებული პერსონალის კვალიფიკაციის დონე და ა.შ. ამ მიმართულებით ნაშრომში მოცემულია საქართველოში არსებული ბიზნეს გარემოს ანალიზი, პრობლემების გამოვლენა და რეკომენდაციების შემუშავება, რომელიც დღეისთვის არსებულ სიტუაციაში საქართველოს დაეხმარება ახალი, მსხვილი და გრძელვადიანი ინვესტიციების მოზიდვაში.

Investment Environment-Conditions and peculiarities in Georgia

Megi Ananidze – PhD student of GTU
Revaz Shengelia – Professor of GTU

In the modern world of developing countries, the main objective is to attract foreign investment flows, as it is an important stimulus for economic growth and emphasize the country's political and economic stability. Investment growth was primarily due to the investment environment. Such an environment provides an opportunity for business owners to develop their own business scale. The world market is large enough to compete in order to attract

investments, hence the need to try to attract more investment to the business climate in Georgia, but also in harmony should not harm the country's interests. Developing countries in support of the investment in modern technology, involved in international production and trade networks, increasing employees' skill level, etc. The work deals with the analysis of the business environment in Georgia, concerns and recommendations, which are now in the current situation of the new large-scale and long-term help to attract investments.

საკვანძო სიტყვები: ინვესტიცია – კაპიტალის გრძელვადიანი დაბანდება; საინვესტიციო გარემო – კაპიტალის დაბანდებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა; ბიზნესის წარმოების ეკონომიკური და არაეკონომიკური გარემოებები

უცხოური პირდაპირი ინვესტიციები არ არის მხოლოდ ფინანსური კაპიტალის შემოღინება ქვეყანაში, მას თან ახლავს მართვის თანამედროვე პრაქტიკის, პროდუქციის ხარისხის მახასიათებლების, ცოდნის, მარკეტინგის და ა.შ შემოღინება, რაც ხელს უწყობს მიმღებ ქვეყანას საერთაშორისო წარმოების ქსელში ინტეგრაციას და წარმატებული ექსპორტის განხორციელებას. ის ეხმარება სამამულო წარმოებას გახდეს კონკურენტუნარიანი საერთაშორისო ბაზარზე, აფართოებს საექსპორტო ბაზრებს, ზრდის სამუშაო ადგილებს და ა.შ.

ქვეყანაში ბიზნესის წარმოება დამოკიდებულია ეკონომიკურ და არაეკონომიკურ გარემოებებზე. ეკონომიკურ გარემოებას მიეკუთვნება ეკონომიკური სიტუაცია (მშპ, შემოსავალი ერთ სულ მოსახლეზე, სავალუტო რეზერვები და ა.შ) და ეკონომიკური პოლიტიკა (ფისკალური, მონეტარული, უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის და ა.შ), ხოლო არა ეკონომიკურ გარემოებებია სოციალური (ტრადიციები, განათლება, ღირებულებები და ა.შ), პოლიტიკური გარემო (სამთავრობო სისტემის დამოკიდებულება საქმიან წრეებზე, მათი დამოკიდებულება პროფკავშირებზე და ა.შ.), ტექნოლოგიური გარემო (მეთოდები და მიდგომები

საქონლის წარმოებისას და ა.შ) და სამართლებრივი გარემო (მთელი რიგი კანონები რომლებიც გავლენას ახდენენ ბიზნესის საქმიანობაზე).

საქართველო მას შემდეგ რაც დაადგა საბაზრო ეკონომიკის განვითარების გზას ძალიან სწრაფი ტემპით ახორციელებს მთელ რიგ რეფორმებს. გარდა ამისა მისი სტრატეგიული მდებარეობა მიმზიდველს ხდის ქვეყანას ინვესტიციებისთვის. საქართველოში ინვესტიციების სტიმულირებისთვის გადაიხედა „ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერისა“ და „უცხოური ინვესტიციების“ კანონები, შემცირდა ლიცენზიების რაოდენობა, გამარტივდა ნებართვის გაცემის პროცედურები, შეიქმნა 3 თავისუფალი ეკონომიკური ზონა (ქუთაისი, ფოთი და თბილისი) და 2 ტურისტული ზონა (ქობულეთი და ანაკლია). დაიხვეწა საგადასახადო და საბაზო კანონმდებლობა, შემცირდა კორუფცია. საქართველოში გამარტივებულია ბიზნესის დაწყების პროცედურები. მაგრამ გარდა აღნიშნული ცვლილებებისა არის მთელი რიგი პრობლემებიც, რომლებიც აფერხებენ ინვესტიციების მოზიდვას. ასეთ პრობლემებს მიეკუთვნება

სასამართლო სისტემა, რომელმაც უნდა დაიცვას როგორც ადგილობრივი, ასევე უცხოური ინვესტიციების უფლებები, თავისუფალი კონკურენციის არსებობა. მიუხედავად იმისა, რომ 2005 წელს დაარსდა „თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის სააგენტო“, მას მაინც არ გააჩნია რეალური ბერკეტები, რათა ბაზარზე შეზღუდოს მონოპოლიები. ასევე მნიშვნელოვანია საბანკო კრედიტები, რომლებზეც საკმაოდ მაღალი საპროცენტო განაკვეთებია და გართულებულია სესხის აღების პროცედურები, მაღალი პროცენტები სესხებზე დახმარების ნაცვლად ბიზნეს ლოდად აწევს. ასევე მნიშვნელოვანი საკითხია ქვეყანაში არსებული პოლიტიკა, ეს ორი სეგმენტი ერთმანეთზე დამოკიდებული. ერთის მხრივ, ბიზნესი მოქმედებს პოლიტიკაზე, ხოლო მეორეს მხრივ პოლიტიკა განსაზღვრავს ბიზნესის ქცევის წესებს.

საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემებით საქართველოში შემოდინებული უცხოური ინვესტიციების მოცულობა ასეთია (იხ. ცხრილი):

საქართველოში შემოდინებული უცხოური ინვესტიციების მოცულობა 2005–2015 წლებში, მლნ. აშშ დოლარი

წელი	სულ	I კვ.	II კვ.	III კვ.	IV კვ.
2005	449.8	89.4	105.9	75.6	178.9
2006	1 190.4	146.0	306.9	280.7	456.7
2007	2 014.8	421.4	401.5	489.1	702.9
2008	1 564.0	537.7	605.4	134.7	286.2
2009	658.4	114.0	177.2	173.2	194.0
2010	814.5	166.5	208.3	225.6	214.1
2011	1 117.2	209.7	248.3	316.6	342.6
2012	911.6	261.2	217.7	199.0	233.7
2013	941.9	252.3	207.9	254.8	226.9
2014*	1 758.4	309.5	196.2	726.0	526.7
2015*	530.0	175.3	354.7		

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემები

თუ დავაკვირდებით აღნიშნულ მონაცემებს, ადვილად მივხვდებით თუ რა გარემოებებმა გამოიწვია აღნიშნული მაჩვენებლების ზრდა ან კლება. კერძოდ, 2005 წელს ქვეყანაში წინა წელთან შედარებით დაფიქსირდა ინვესტიციების კლება, რაც გამოწვეული იყო ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენის მშენებლობის და-

სრულებით, მაგრამ ამავე წელს განხორციელდა „ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერისა“ და „უცხოური ინვესტიციების“ კანონების ცვლილება, გამარტივდა ლიზენზიების და ნებართვების აღება, სახელმწიფომ დაიწყო მთელი რიგი შეღავათების დაწესება, რაც წაახალისებდა ინვესტიციებს, რამაც გარკვეული შედეგი

გამოიღო და შესაბამისი მაჩვენებლებში აისახა შემდგომ წლებში. 2007 წელს კი მან მაქსიმალურ შემდეგს მიაღწია. სამწუხაროდ 2008 წლის საომარი მოქმედებების გამო 2008 წელს და შემდგომ პერიოდში დაფიქსირდა ინვესტიციების კლება. საქართველოში საომარ მოქმედებებს თან დაერთო მსოფლიო კრიზისი, რამაც გამოიწვია ინვესტიციების კლება მსოფლიო ბაზარზე.

გარდა ამისა 2012 წელს ხელისუფლების ცვლამ და პოლიტიკური გარემოს ცვლილებამ საკმაოდ დიდი გავლენა იქონია ინვესტიორებზე, რადგან გაურკვეველი იყო ახალი ხელისუფლების ხედვა და მიდგომები ინვესტიციების მოზიდვასა და ინვესტირებთან ურთიერთობების კუთხით. ახალი ხელისუფლების პირობებში განხორციელებულმა ზოგიერთმა ცვლილებებმა გამოიწვია ინვესტიციების შეჩერება, კერძოდ საეიზო რეჟიმის ამოქმედებამ 24 ქვეყანასთან, რომელთაც ადრე 360 დღიანი უვიზო რეჟიმი ქონდათ. ახალი კანონმდებლობით ვიზით მხოლოდ 90 დღით შეიძლება იმყოფებოდნენ საქართველოში, რამაც ინვესტირების უკმაყოფილება გამოიწვია. ასევე ლარის კურსის ვარდნა, ეს ერთ-ერთი მიზეზთაგანია რამაც გამოიწვია კაპიტალის გატანა, ინვესტორი ცდილობს გადაარჩინოს საკუთარი კაპიტალი და გააქვს უფრო მყარი ეკონომიკის ქვეყანაში. ასევე ხელისუფლების ცვლილებამ გამოიწვია ზოგიერთი ბიზნეს მფლობელის რისკების წინაშე დაყენება, რამაც გამოიწვია აღნიშნული ბიზნესის შეჩერება ან კაპიტალის გატანა საზღვრებს გარეთ. ასევე ეროვნული ბანკის საქმიანობაში ჩარევა ინვესტირებისთვის ძალიან ცუდი მაჩვენებელია.

მიუხედავად იმისა, რომ მთავრობა მაქსიმალურად გადართულია ინვესტიციების მოზიდვაზე, არსებობს მთელი რიგი საკითხები, რომელთა გადაჭრა საჭიროა იმისათვის, რომ ბიზნეს გარემო საქართველოში მიმზიდველი და საიმედო გახდეს, მითუმეტეს იმ პერიოდში, როდესაც მეზობელ ქვეყნებშიც, რომლებსაც ასევე გარდამავალი ეკონომიკა აქვთ, ასევე მაქსიმალურად ცდილობენ მიიზიდონ უცხოური ინვესტიციები.

ინვესტიციურ გარემოს, ინვესტიციურ აქტიურობასა და ეკონომიკურ ზრდას, განვითარებას შორის არის მჭიდრო დიალექტიკური კავშირითიერთობა. საუკეთესო, რაციონალური საინვესტიციო გარემო ინვეს ინვესტიციების (ადგილობრივი, ისე უცხოური) დიდი ოდე-

ნობით მოზიდვას, თავის მხრივ, ინვესტიციები ასრულებს კატალიზატორის როლს ეკონომიკური ზრდისათვის, განვითარებისათვის, ხოლო ეკონომიკური ზრდის, განვითარების მისაღები დონე და მიღწეული მიკრო, მაკროეკონომიკური პირობები აუცილებელი პირობაა ინვესტიციური აქტიურობისათვის.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. სიჭინავა ა. ინვესტიციები, თეორია, ანალიზი, ორგანიზაცია, მართვა. თბ., 2010წ. გვ. 16.
2. აბრალავა ა., კერესელიძე დ. ინვესტიციების ზოგიერთი აქტუალური საკითხი საქართველოში. ჟურნ. „ეკონომიკა“, 9-10, 2011, გვ. 19-27.
3. დათუნაშვილი ლ. ხელსაყრელი საინვესტიციო გარემო — ქვეყნის ეკონომიკის აღორძინების საფუძველი. იხ. ეკონომიკური განვითარების აქტუალური პრობლემები თანამედროვე ეტაპზე. საქართველოს ეკონომისტთა სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის მასალების კრებული. 25 დეკემბერი, 2008 წ. თბ.; 2008, გვ., 83.
4. დათუნაშვილი ლ. ხელსაყრელი საინვესტიციო გარემო — ქვეყნის ეკონომიკის აღორძინების საფუძველი. იხ. ეკონომიკური განვითარების აქტუალური პრობლემები თანამედროვე ეტაპზე. საქართველოს ეკონომისტთა სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის მასალების კრებული. 25 დეკემბერი, 2008 წ. თბ.; 2008, გვ., 83.
5. ჩიქავა ლ. ინოვაციური ეკონომიკა. თბ., 2006, გვ. 117.
6. რ. შენგელია, ინვესტიციები და მათი როლი ტრანსფორმირებადი ეკონომიკის ქვეყნების განვითარებაში, თბ., 2013წ.
7. შ. გოგიაშვილი, კონკურენტული კანონმდებლობა და ბიზნეს გარემო საქართველოში, ჟურნალი „ახალი ეკონომისტი“ 1 2006.
8. თ. შენგელია, რეგიონალური ეკონომიკური ინტეგრაცია და უცხოური ინვესტიციების როლი საქართველოში, თბ., 2010წ.
9. ი. მესხია, გლობალური კრიზისი და საქართველოს ეკონომიკა, ჟურნალი სოციალური ეკონომიკა“ 2 თბ., 2009.
10. შ.გოგიაშვილი, კონკურენტუიის ეკონომიკური პოლიტიკა და საკანონმდებლო პრაქტიკა საქართველოში, თბილისი 2009.
11. www.tradingeconomics.com
12. www.geostat.ge